

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BACH301-OBE-2024-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	09-05-2024 09:00 CEST
Sluttdato:	23-05-2024 14:00 CEST
Eksamensform:	Bacheloroppgave - Bergen
Termin:	2024 VÅR
Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Flowkode:	203 BACH301 1 OBE 2024 VÅR
Intern sensor:	(Anonymisert)

Deltaker

Kandidatnr.:	286
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	9198
----------------------	------

Egenerklæring *:

Ja

Jeg bekrefter at jeg har registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Ja

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	21
Andre medlemmer i gruppen:	361

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller

Nei

BACHELOROPPGAVE

*Utagerende og innagerende atferd
– synlige og usynlige barn*

*Externalizing and internalizing behavior
– visible and invisible children*

Kandidatnummer: 286 & 361

BLUBACH 2023/2024

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Vigdis Foss

Innleveringsdato: 23.05.2024

Antall ord: 9198

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Det har vært en spennende og interessant prosess å skrive bacheloroppgaven. Vi har fått et større innblikk i temaet og lært mye nytt, som vi tar med oss videre ut i arbeidslivet.

Vi ønsker å takke veilederen vår, Vigdis Foss, for svært god veiledning og støtte. Takk for at du har vært så tilgjengelig og vist stor interesse for arbeidet vårt.

Vi setter stor pris på informantene våre som tok seg tid til å la seg intervju, selv i en hektisk hverdag. Takk for berikende svar og gode refleksjoner til vår bacheloroppgave.

Norsk sammendrag:

Tittel: Utagerende og innagerende atferd - synlige og usynlige barn
Kandidatnr: 286 & 361
År: 2024
Sider: 39
Emneord: Atferd, utagerende atferd, innagerende atferd, sosial kompetanse og anerkjennelse
Sammendrag: <p>I barnehagen møter man barn som uttrykker seg gjennom ulike former for atferd. To atferdstyper vi kan møte er utagerende og innagerende atferd. Atferdstypene kan utfordre omgivelsene, personalet og barnegruppen. Samtidig er det barnet selv som påvirkes i størst grad av egen atferd. Barns atferd gjenkjennes i fysiske handlinger og verbale utsagn. Det er en del av barns kommunikasjonsform. Utagerende og innagerende atferd vil ha konsekvenser for sosiale relasjoner i barnehagen. Personalet har derfor en viktig oppgave i å sørge for at alle barn får ta del i fellesskapet i barnehagen. På dette grunnlag har vi valgt å arbeide med følgende problemstilling: <i>Hvordan opplever barnehagelærere utagerende og innagerende atferd i møte med barn i barnehagen?</i></p> <p>Vi gjennomførte kvalitative intervju med tre barnehagelærere. Informantene har lang erfaring innenfor barnehagefeltet. Vi stilte spørsmål om utagerende atferd, innagerende atferd, møte og håndtering av atferdstypene og deres oppfatning av eventuelle ringvirkninger atferden kan ha.</p>

Summary in English:

Title: externalizing and internalizing behavior - visible and invisible children

Kandidatnumber: 286 &361

Year: 2024

Pages: 39

Keywords: Behavior, externalizing behavior, internalizing behavior, social competence and recognition

Summary:

In kindergarten, one meets children who express themselves through different types of behavior. Two types of behavior one can encounter are externalizing and internalizing behavior. The variety of behaviors can challenge the environment, the employees and the group of children. At the same time, the child is most affected the most by its behavior. Children's behavior is recognized in their physical actions and verbal statements, which is a part of children's form of communication. Externalizing and internalizing behavior will have consequences for social relationships in kindergarten. Therefore, the employees will have an essential task in ensuring that all children can participate in the community in the kindergarten. On this basis, we have chosen to work with the following issue: *How do kindergarten teachers experience externalizing and internalizing behavior in the meeting with children in kindergarten?*

We have conducted qualitative interviews with three kindergarten teachers. The informants have extensive experience working in kindergartens. We have asked questions about externalizing behavior and internalizing behavior, how to meet, and how to handle these types of behavior and their perception of any repercussions the behavior may have.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	7
1.1 Problemstilling.....	7
1.2 Bakgrunn for valg av tema	8
1.3 Avgrensning og disposisjon	8
2.0 Teoridel	9
2.1 Atferd.....	9
2.2 Utagerende atferd	10
2.3 Innagerende atferd.....	11
2.4 Syn på psykologiske verktøy	13
2.5 Sosial kompetanse	13
2.6 Anerkjennelse.....	14
3.0 Metode	15
3.1 Kvantitativ og kvalitativ metode	16
3.2 Valg av metode.....	16
3.3 Utvalg og gjennomføring av intervju.....	17
3.4 Analyse av data.....	17
3.5 Etske hensyn og personvern.....	18
3.6 Erfaringer med metode	18
4.0 Empiri	20
4.1 Begrepsforståelse av utagerende og innagerende atferd.....	20
4.2 Opplevde ringvirkninger	21
4.3 Håndtering av atferdstypene	22
4.4 Kompetanse og fokus	23
4.5 Oppsummering av funn	23
5.0 Drøfting	24
5.1 Forståelsen av begrepene utagerende og innagerende atferd	24
5.2 Hvordan utfordrer atferdstypene barnet og barnegruppen?	25
5.3 De vanskelige følelsene	26
5.4 Hvordan bruker barnehagelærere sin kompetanse i møte med barnas atferd?	28
5.5 Vår opplevelse av intervjuene og den økende atferdsproblematikken.....	30
6.0 Avsluttende kommentar	31

Referanseliste.....	33
Vedlegg.....	35
Vedlegg 1:	35
Vedlegg 2	38

1.0 Innledning

I barnehagen møter man forskjellige barn som uttrykker seg gjennom ulike atferd. En atferdstype påvirker omgivelsene i stor grad og er av den grunn en atferd som må håndteres øyeblikkelig. Den kan være fysisk krevende og energitappende. På den andre siden står vi overfor en atferdstype som nærmest er usynlig for omgivelsene, men kan være psykisk og personlig utfordrende å håndtere. Disse atferdstypene kalles utagerende og innagerende atferd. Først og fremst er disse atferdstypene en utfordring for barnet selv (Kinge, 2015, s. 38). Samtidig har vi erfart at atferdstypene også utfordrer barnehagelærere og barnegruppen. Hvordan barnehagelærere møter og håndterer barn med disse atferdstypene vil være avgjørende for barnets følelser og selvbilde. Det er barnehagelæreres ansvar å sørge for at alle barn blir møtt med anerkjennelse og aksept.

Gjennom erfaringer fra praksisperioder de siste tre årene har vi observert ulike måter barnehagelærere møter barn med utagerende og innagerende atferd. Vi har observert barnehagelærere som har ignorert atferdstypene, avledet barna, og avfeiet og undertrykket deres følelser. Samtidig har vi også gode erfaringer fra barnehagelærere som har tatt seg noen minutter ekstra til å møte barna på en varm og omsorgsfull måte. Det har vært situasjoner hvor barnehagelæreren har klart å beholde roen i utfordrende situasjoner og hatt barns beste i fokus. Etter å ha sett så mange ulike tilnærminger til atferdstypene undrer vi oss over hva disse møtene gjør med barna. Selv synes vi det kan være utfordrende å møte barn med utagerende og innagerende atferd. Arbeid med denne bacheloroppgaven vil dermed gi oss kunnskap som kan gjøre oss bedre rustet i senere møter med disse atferdstypene.

1.1 Problemstilling

Gjennom arbeid med bacheloroppgaven ønsket vi å få mer innsikt i barnehagelæreres syn på utagerende og innagerende atferd i barnehagen. I løpet av prosessen har problemstillingens utforming endret seg. Endringene som har blitt gjort har ført til en mer konkret problemstilling uten at innholdet og formålet med oppgaven endres.

Problemstillingen vår er: *Hvordan opplever barnehagelærere utagerende og innagerende atferd i møte med barn i barnehagen?*

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Gjennom barnehagelærerstudiet har vi fått et ekstra blikk på barn med utagerende og innagerende atferd i barnehagen. Vi var svært interesserte i å finne ut av hva barnehagelærere med mange års erfaring tenker om de atferdstypene. Selv har vi erfart et stort fokus på barn med utagerende atferd i barnehagen. Vi opplever at dette fokuset er såpass stort at barn med innagerende atferd ikke blir lagt merke til og tematisert på samme måte. Dette opplever vi som problematisk. Rammepåen vektlegger at alle barn skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og delta i fellesskapet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Vår erfaring er derimot at barn med utagerende og innagerende atferd ofte blir mindre involvert i fellesskapet, og mindre anerkjent av de ansatte. Samtidig tenker vi at det skal være mulig å se, høre og anerkjenne alle barn, uansett utgangspunkt.

1.3 Avgrensning og disposisjon

Det kan finnes mange årsaker til at barn har en utagerende eller innagerende atferd i barnehagen. Det kan være et uttrykk for motstand, noen opplever ikke nok stimulering og mestring, og andre kan stå i vanskelige familieforhold eller ha vanskeligheter med å finne seg tilrette i barnehagen. Gjennom intervjuene har vi rettet oppmerksomheten mest mot hvordan barnehagelærere opplever og håndterer denne atferden og ikke mot årsaksforklaringer. En avgrensning vi har gjort er å fokusere på utagerende og innagerende atferd hos de eldste barna i barnehagen. Aldersgruppen er barn fra 3-6 år.

Bacheloroppgaven består av en teoridel, en metodedel, empiri og en drøftingsdel. I teoridelen vil vi legge frem relevant teori som er med på å belyse tematikken i problemstillingen vår. Deretter går vi inn i metodedelen hvor vi skal vise til valg av metode og begrunnelse av denne. Videre vil vi presentere funnene våre fra det

innsamlede datamaterialet. Disse funnene vil vi videre se i lyset av teori i drøftingsdelen. Avslutningsvis vil vi komme med en oppsummerende kommentar.

2.0 Teoridel

For å finne svar på problemstillingen vår: *Hvordan opplever barnehagelærere utagerende og innagerende atferd i møte med barn i barnehagen?*. Vil vi støtte oss til relevant teori som sier noe om atferd, utagerende atferd, innagerende atferd, synet på psykologiske verktøy, sosial kompetanse, og anerkjennelse. Dette vil legge en ramme for videre drøftingsdel i oppgaven.

2.1 Atferd

I barnehager møter vi barn som viser ulike typer atferd. I mange tilfeller brukes begrepet atferd i negativt ladet situasjoner. Det kan blant annet være snakk om impulsdrevne barn med sosiale vansker, samhandlingsvansker, utagerende atferd og innagerende atferd. Men atferd er våre handlinger, ikke hvem vi *er*. Det er våre handlingsmåter og handlingsmønster (Kennair, 2022). Atferd gjenkjennes i våre fysiske handlinger og våre verbale utsagn. Barn kan mangle ord til å uttrykke følelsene sine med. Noen barn vender følelsene sine ut mot verden og omgivelsene, mens andre vender følelsene innover i seg selv (Lund, 2019, s. 22). Kinge skriver at å kommunisere følelser er noe av det vanskeligste vi gjør. Når barns følelser tar overhånd, kan det være utfordrende å uttrykke seg verbalt. Av den grunn kan deres budskap komme til uttrykk gjennom handlinger, reaksjoner og væremåte. Dermed blir atferden sett på som en form for kommunikasjon (Kinge, 2015, s. 5).

Barns atferd har alltid en grunn og er nødt til å sees i sammenheng med leveforholdene til barnet (Kinge, 2015, s. 16). Barns atferd kan være et tegn på at systemet i barnehagen ikke er passende nok for de ulike behovene en møter. Dette kan være et resultat av manglende bemanning og høyt sykefravær. Barnehagelærere opplever et stadig mer krevende arbeid i barnehagen over tid, hvor ressurser ikke øker i samsvar med krav og forventninger (Nilsen & Hanssen, 2022). Lund skriver at ulike

atferdsproblemer oppstår ikke i det enkelte barnet, men i møte med kulturer, i samspill, i kommunikasjonssvikt og i forventninger som brister. Videre påpeker hun viktigheten med anerkjennelsens grunnelementer i møte med atferd som utfordrer, enten den er utagerende eller innagerende (Lund, 2019, s. 104).

2.2 Utagerende atferd

Utagerende atferd kjennetegner ofte barn med mye uro, sinne, fysisk utagering og som ofte er i konflikt (Lund, 2019, s. 30). Kinge skriver også at barn med utagerende atferd ofte tester grenser, forstyrrer og ødelegger (Kinge, 2015, s. 10). Indre konflikter, impulser eller affekter hos et individ kommer gjerne til syne gjennom utagerende atferd (Malt, 2019). Barsøe poengterer at det er viktig å huske at barn med utagerende atferd er like forskjellige som alle andre barn. De er en gruppe med stort spekter. Noen barn har et stort behov for mye aktivitet, har indre rastløshet og utfordringer med å sitte stille (Barsøe, 2010, s. 17). Folkman sier at barn med utagerende atferd ofte ser på andre som utfordrere. Hun mener at andre barn vekker et sinne og lader opp en aggressivitet i barnet som igjen går utover de andre barna (Folkman, 1999, s. 91). Denne aggressiviteten som Folkman beskriver kan spre kaos over omgivelsene i barnehagen, og i verste fall føre til en symfoni av utbrudd og negativitet (Folkman, 1999, s. 102). Dette kan ødelegge deltakelse i sosiale situasjoner, både for barnet med denne atferden, og resten av barnegruppen. Andre barn med utagerende atferd kan fysisk utagere og utøve vold mot andre når de ikke klarer å gjøre seg forstått. De kan da velge å slå eller bite (Barsøe, 2010, s. 20). Videre kan dette resultere i at barn med utagerende atferd kan innta mobber-rollen (Lund, 2019, s. 30).

På den andre siden sier Kinge at utagerende atferd kan stemple barn og være stigmatiserende ved at det definerer barnet som utfordrende. Hun påpeker at barnet ikke *er* utfordrende, men at barnet utfordrer noe i oss voksne (Kinge, 2015, s. 10). Barnehagelæreres møte med utagerende atferd over tid kan være energitappende og føre til at en er i konstant beredskap. Dette kan resultere i stress og utmattelse. Av den grunn vil dette være svært belastende over tid (Nilsen & Hanssen, 2022). Ettersom at utagerende atferd i møte med barn kan være utfordrende for voksne å håndtere, er

dette en atferdstype som tar stor plass i barnehagen. Både blant personalet, men også i barnegruppen.

Barn med utagerende atferd kan ha vansker med å se hvordan egen væremåte kan ha konsekvenser for andre. Ifølge Barsøe har barn med slik atferd ofte manglende impuls kontroll, noe som kan føre til problemer med å få lekekamerater da andre barn kan føle seg utrygge. Vennskap er avgjørende for å oppleve glede. Å gå glipp av dette kan få konsekvenser for barns selvbilde (Barsøe, 2010, s 25). Barn med utagerende atferd kan ofte oppfattes å ha manglende empati for andre. Kinge mener derimot at barn sjeldent mangler empati, og at det er en kvalitet vi “går inn i og ut av”, ikke noe vi *har* eller ikke *har*. Når barn er emosjonelle reduseres evnen til å være empatisk. Barn med utagerende atferd er ofte i en emosjonell tilstand og kan føle på nederlag, mestringsstap, fortvilelse og ensomhet. I slike situasjoner har de dermed dårlige forutsetninger for å forstå andre, da de har mer enn nok med å beskytte og forstå seg selv (Kinge, 2015, s 20).

2.3 Innagerende atferd

Ingrid Lund definerer innagerende atferd som en atferd hvor følelser, opplevelser og tanker holdes og vendes innover i individet. Handlinger og kommunikasjon kan uttrykkes som sårbar, avvisende, tilbaketrukket og usikker (Lund, 2019, s 27). Den innagerende atferden ligger ofte i skyggen av den utagerende atferden i barnehagen. Det er mye fokus på barn med utagerende atferd, noe som fører til manglende oppmerksomhet på den innagerende atferden. En forklaring kan være at det ikke forstyrrer oss på samme måte som det utagerende atferd gjør (Lund, 2019, s. 14). De barna med innagerende atferd gjør lite ut av seg og skaper ikke støy, derfor kan dette oppleves “behagelig” for ansatte. Dette kan føre til at den innagerende atferden både bevist og ubevist kan bli oversett og ignorert (Lund, 2019, s. 26).

Noen barn vi møter i barnehagen kan være stille og sjenerte av natur og dette trenger nødvendigvis ikke å være et problem. Dette kalles sjenanse og kan være barn som har en naturlig forsiktig tilbakeholdenhet (Lund, 2019, s. 15). Men i denne

sammenhengen ser vi på barn som har en innagerende atferd som uttrykker at de har det vanskelig, hvor atferden kan hindre læring, gode relasjoner og gir en opplevelse av at man ikke er en del av fellesskapet (Lund, 2004 i Barsøe, 2010, s. 27). Noen barn er “slow to warm up”. Det vil si barn som trenger mer tid på å bli trygge. Andre barn kan ha opplevd vanskelige situasjoner i livet som gjør det utfordrende å bygge tillit til andre mennesker. Av den grunn er det viktig at ansatte i barnehagen er observante på atferdens kontekst, påvirkning på livskvalitet og sosiale konsekvenser det kan ha for barna (Lund, 2019, s. 26). En sosial konsekvens den innagerende atferden kan ha, er vansker med å etablere vennskap. Andre barn kan tolke atferden som avvisning eller oppleve at vennskapet ikke er givende (Lund, 2019, s. 25). Dette kan føre til at barn med innagerende atferd havner i utkanten av det sosiale miljøet, noe som kan føre til ensomhet og utenforskap. En annen konsekvens av innagerende atferd er at denne atferden har tendenser til å få offerrollen i mobbesituasjoner (Lund, 2019, s. 30). Grunnen til dette kan være at barn med innagerende atferd kan ha vanskeligheter med å si ifra og er forsiktige og tilbaketrukne. De kan da bli lette offer.

Barn med innagerende atferd kan gi oss en oppfatning av at de ikke ønsker kontakt. Dette er et trekk som må vekke bekymring hos ansatte i barnehagen. Alle har behov for å være i kontakt med andre fordi det er slik vi dannes som mennesker. Samspill med andre barn og voksne er helt avgjørende for at vi skal utvikle oss (Barsøe, 2010, s. 31). Barn med denne atferden blir ofte gode på å finne måter å beskytte seg selv fra situasjoner som oppleves truende eller ubehagelig. De unngår alt som kan være provoserende for å unngå å bli lagt merke til (Barsøe, 2010, s. 29). Noen av barna med innagerende atferd kan virke som å ikke ha egne behov. De har så stort fokus på å gjøre det de tror andre forventer av dem, at de ikke kjenner etter på hva de selv vil og ønsker (Barsøe, 2010, s. 33). Barn med innagerende atferd kan også ofte være avvikende i blikket, ha et mimikkfattig ansikt og en kropp som er enten stiv og anspent, eller tung og slapp (Barsøe, 2010, s. 30-32). Dette kan tolkes som at barnet har lav eller manglende sosial kompetanse.

2.4 Syn på psykologiske verktøy

I løpet av de siste årene har pedagogiske programmer og psykologiske verktøy i økende grad blitt tatt i bruk ved arbeid i barnehagen (Martin & McLellan, 2013, i Holt & Madsen, 2019, s. 38). Det er verktøy som tas i bruk i møte med barn med ulike atferdstyper. Å fremme positive følelser og redusere negative følelser er målet med psykologisk førstehjelp (Holt & Madsen, 2019, s. 50). Psykologisk førstehjelps verktøy "Grønne tanker - glade barn" skal hjelpe barn å bli mindre hemmet av engstelse og sinne. Barna skal lære seg å være konstruktive til egne tanker (Gyldendal, u.å.). Holt og Madsen (2019) viser til en kritisk side ved bruk av psykologisk førstehjelps verktøy i møte med ulike atferdstyper. Her oppmuntres barn til å justere sitt tankesett, i en virkelighet hvor andre faktorer og grunner til atferden i liten grad settes fokus på og utforskes. Verktøyet kan med andre ord formidle at det er barnet som må endre seg selv og sin atferd. Andre mennesker, organisering av hverdagen i barnehagen og pedagogikken blir ikke sett på som avgjørende områder for endring (Holt & Madsen, 2019, s 49).

2.5 Sosial kompetanse

Et fellestrekk for barn med innagerende og utagerende atferd er at de som regel har dårligere sosial kompetanse enn andre barn. Dette gjør det utfordrende for de å lykkes i samspill med resten av barnegruppen (Barsøe, 2010, s. 39). Sosial kompetanse er et begrep som har fått mer oppmerksomhet de siste årene og flere har satt sin definisjon på begrepet. Lamer sier at sosial kompetanse handler om å mestre samspill med andre (Lamer, 2014, s. 8). En mer omfattende definisjon kommer Ogden med. Han sier at "sosial kompetanse handler om å integrere tanker, følelser og atferd for å utvikle kunnskaper, ferdigheter og holdninger som gjør det mulig å etablere og vedlikeholde positive relasjoner" (Ogden, 2022, s. 210).

Å ha sosial kompetanse innebærer det å kunne vurdere hva som er hensiktsmessig å gjøre, og når en bør gjøre det. Harter viser til tre deler ved sosial kompetanse: en kognitiv del, en ferdighetsdel og en motivasjonell del. Den kognitive delen går ut på

barnets evne til å forstå en sosial situasjon, og vite hvilke strategier og ferdigheter de bør ta i bruk. Dette kan være utfordrende for barn med utagerende og innagerende atferd, ettersom at de kan ha lite positive samspillserfaringer med andre barn. Den ferdighetsmessige delen handler om ferdighetene barnet har for å kunne samhandle med andre. Opparbeidelse av disse ferdighetene er avhengig av erfaringer og øvelse. Videre går den motivasjonelle delen ut på i hvor stor grad barnet har lyst og motivasjon til å samhandle med andre. Både barn med utagerende og innagerende atferd trekker seg ofte vekk fra lek og samhandling med andre barn. Barn med utagerende atferd kan løpe mye rundt alene, mens barna med innagerende atferd nærmest gjemmer seg (Brostrøm, 2000, i Barsøe, 2010, s. 41).

Lamer påpeker at sosial kompetanse ikke er en medfødt egenskap, men noe som utvikles gjennom øvelse og gode samspill med andre (Lamer, 2014, s. 10). Det er avgjørende at personalet i barnehagen har kunnskap om sosial kompetanse. Ofte kan positiv samhandling mellom barn tas for gitt. Det er ikke før noen mangler sosial kompetanse at man legger merke til viktigheten med den (Ogden, 2022, s. 208). I rammeplanen for barnehage står det at sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23). Barn med utagerende og innagerende atferd kan ha vanskeligheter med å klare dette på egenhånd og kan trenge ekstra støtte og veiledning. Da er det viktig at personalet legger til rette miljøet for at barna kan komme i positivt samvær med andre, slik at de har mulighet til å bedre og utvikle sin sosiale kompetanse.

2.6 Anerkjennelse

I rammeplanen for barnehage står det at personalet skal: “være lydhør for barns uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). Alle barn, også de med utagerende og innagerende atferd trenger tilstedeværende voksne som ser og anerkjenner de (Kinge, 2015, s. 92). Anerkjennelse handler om evnen til å kunne sette seg inn i andres perspektiver og forstå deres subjektivitet. Den anerkjennende kommunikasjonen baseres på at begge parter er subjekter, som møtes og deler noe sammen. Dette kan

være ord, tanker, opplevelser eller følelser (Lund, 2019, s.103). Anne Lise Løvlie Schibbye viser til fem grunnleggende elementer i anerkjennelsen: lytting, forståelse, aksept, toleranse og bekreftelse. Disse står i sammenheng med hverandre og er gjensidig avhengig av hverandre for at den anerkjennende holdningen skal bli helhetlig (Schibbye, 2009, s. 266, i Lund, 2019, s. 104). Disse fem elementene er avgjørende å ha kunnskap om for å kunne møte barn med både utagerende og innagerende atferd.

Kinge skriver at å vise anerkjennelse og forståelse for barns følelser, uten å skulle avlede, overtale og aktivisere, kan på flere måter ha en magisk effekt. Videre viser hun til viktigheten med å la barn få dele sin opplevelse av sinne, sorg og frustrasjon, uten at man forlater dem. Å forbli rolig og nærværende kan gi barn en god selvfølelse av å bli sett og godtatt som de er. Det kan nemlig være tidsbesparende å investere i noen tilstedeværende minutter for barnet, for å hindre forsterking av barnets reaksjoner (Kinge, 2015, s. 61). Som anerkjennende voksen innebærer det å være en medspiller, veileder og samtalepartner for barnet, som støtter utvikling og bidrar til at barnet føler seg mindre ensom. Våre holdninger og forståelse for barns behov, vil dermed være avgjørende for om barna med utagerende og innagerende atferd får hjelpen de trenger eller ikke (Kinge, 2015, s. 92-93).

3.0 Metode

I denne delen skal vi se nærmere på metodevalget vårt for innhenting av informasjon til bacheloroppgaven. Metoden vi tok i bruk skal hjelpe oss med å belyse problemstillingen vår: *Hvordan opplever barnehagelærere utagerende og innagerende atferd i møte med barn i barnehagen?*. Grønmo definerer metode på denne måten: “Metodene angir hvordan vi skal fremskaffe kunnskapen og utvikle teoriene, og hvordan vi skal sikre at kunnskapen og teorien oppfyller kravene til vitenskapelig kvalitet og relevans på det aktuelle fagområdet” (Grønmo 2016, s. 42, i Larsen, 2017, s. 17). Det vil si at metode er et redskap for å finne svar på spørsmål. Metoden brukes som en fremgangsmåte for å samle informasjon, strukturere informasjonen og videre tolke og analysere funnene (Larsen, 2017, s. 17).

3.1 Kvantitativ og kvalitativ metode

Det er vanlig å dele metode inn i to ulike hovedtyper. De to hovedtypene er kvantitativ metode og kvalitativ metode. Kvantitativ metode er en metode som samler inn tellbare data. Denne type data kalles hard data og er informasjon man samler inn, kategoriserer og videre teller opp hvor mange som har forskjellige svar. Ved bruk av kvantitativ metode så vil vi ofte sitte igjen med tall som resultat av undersøkelser (Larsen, 2017, s. 25). En vanlig type kvantitativ metode er spørreskjema. Kvalitativ metode er en metode som gir oss data om kvalitative egenskaper hos menneskene som er med i undersøkelsen. Slik data kalles myk data og er som regel i form av tekst (Larsen, 2017, s. 25). Kvalitative undersøkelser går mer i dybden på et tema og gir ikke tellbare data. Et eksempel på en kvalitativ metode er intervju.

3.2 Valg av metode

I vår oppgave har vi valgt å ta i bruk kvalitative intervju for å få en helhetlig innsikt i barnehagelæreres tanker og erfaringer med barn med utagerende og innagerende atferd i barnehagen. Kvalitative intervju kjennetegner intervju hvor vi får dyp innsikt i menneskes liv, tanker, følelser og kunnskaper rundt et tema (Larsen, 2017, s. 98). Vi har gjennomført våre kvalitative intervjuer ut ifra et positivistisk ståsted. Thagaard sier at et positivistisk ståsted vil si at informantene beskriver synspunkter, hendelser og kunnskap, som representerer deres tidligere erfaringer rundt temaet. Vi som forskere skal da være nøytrale når vi tar imot informasjonen (Thagaard, 2013, i Larsen, 2017, s. 98). Når vi innhenter informasjon fra informantene er det viktig å huske på at målet med den kvalitative studien er å gi rike beskrivelser av det man forsker på, ikke å generalisere resultatene (Bergsland & Jæger, 2022, s.44).

I forkant av de kvalitative intervjuene utarbeidet vi en intervjuguide. Denne intervjuguiden inneholder konkrete spørsmål som vi stilte til informantene. Den er delt opp i to deler med identiske spørsmål, hvor det i første delen av intervjuet handler om utagerende atferd og den andre delen handler om innagerende atferd. Intervjuene vi gjennomførte var strukturerte intervju. Det vil si intervju med åpne svar og hvor det

brukes et ferdig formulert intervjukjema med spørsmål. Spørsmålene har en fast rekkefølge og stilles til alle informanter. Spørsmålene skal gi grunnlag for å svare på problemstillingen (Larsen, 2017, s. 99). Ved å gjennomføre strukturerte intervju fikk vi en god og strukturert oversikt over svarene til informantene våre. Dette førte til at det ble lettere for oss å sammenligne svarene i etterkant.

3.3 Utvalg og gjennomføring av intervju

Da vi skulle finne informanter til vår bacheloroppgave tok vi kontakt med barnehagelærere fra to ulike barnehager. Det var et strategisk utvalg da vi kjente til informantene fra før og vårt kjennskap til disse er at de ville ha erfaringer knyttet til vår problemstilling. Informantene våre er kvinner i alderen 30-55 år. Alle har over ti års erfaring og har nåværende stilling som barnehagelærere. Vi valgte tre informanter å intervjuer for å avgrense datainnsamlingen, samtidig som man får gått i dybden på temaet. To av intervjuene ble gjennomført i barnehagene som informantene jobber i. Det siste intervjuet ble gjennomført digitalt på grunn av avstand og tid. Vi satt av 1 time til hvert intervju, men brukte ca. 30 min per intervju.

3.4 Analyse av data

Gjennomføring av en analyse dreier seg om å studere tekst for å kunne oppdage sammenhenger og mønster. I kvalitative studier foregår dataanalysen gjennom hele forskningsprosessen. Det vil si at analysearbeidet starter ved forberedelser av undersøkelsen, og fortsetter gjennom innsamling, bearbeiding og tolking av data (Larsen, 2017, s. 113). Et viktig steg i analysen er å omgjøre det innsamlede datamaterialet til skriftlig tekst (Bergsland & Jæger, 2022, s 45). Det gjorde vi ved å transkribere de tre intervjuene vi hadde gjennomført. Vi lyttet til lydopptaket og omgjorde materialet til tekst. Teksten som ble skrevet ned er ordrett det som ble sagt i intervjuene. Analysen handler videre om å redusere datamengden man har samlet inn. Slik skaper vi orden, struktur og mening. På denne måten får vi lettere oversikt og mønstrene kommer tydeligere frem (Bergsland & Jæger, 2022, s. 45). For å få bedre

oversikt sammenlignet vi informantenes svar, fra spørsmål til spørsmål. Slik ble likhetene og forskjellene i svarene tydeligere for oss.

3.5 Etiske hensyn og personvern

Forskning og innhenting av informasjon innebærer ofte kontakt med mennesker. Da er det nødvendig å ta hensyn til etikk og personvern. I denne sammenhengen handler etikk om hvordan man som forsker møter informantene, informasjon om undersøkelsen i forkant, hvilke spørsmål en stiller og hvordan informasjonen behandles i etterkant (Larsen, 2017, s 15). I forkant av intervjuene fikk informantene tilsendt et informasjonsskriv med samtykkeerklæring. Slik fikk informantene bedre innsyn i bachelorens tema og deres rettigheter i forhold til personvern. Her fikk de også informert samtykke. Det vil si at de samtykker til å delta i undersøkelsen og at de til enhver tid kan trekke seg uten at det får noen konsekvenser (Larsen, 2017, s. 15).

Når vi samler inn data fra barnehagelærere er personvernregler nødt til å overholdes (Bergsland & Jæger, 2022, s 49). En personopplysning er informasjon som kan knyttes til en bestemt person. Det kan for eksempel være navn, fødselsnummer, e-post og stemme. Vi valgte å ta lydopptak av intervjuene for å kunne hente ut det beste innholdet og sikre best mulig data. Dermed ble meldeplikt utløst og vi meldte inn forskningsprosjektet vårt til Sikt - Kunnskapssektorens tjenesteleverandør. I kvalitative intervjuer skal integriteten til informantene ivaretas gjennom hele prosessen (Fangen, 2022). Slik sikret vi en konfidensialitet i forskningsprosjektet vårt, som sørger for at informantens identitet anonymiseres og holdes skjult (Bergsland & Jæger, 2022, s.47).

3.6 Erfaringer med metode

Når man arbeider med metode så er det viktig å kunne være kritisk til eget arbeid. Ingen metoder er feilfrie. Bergsland og Jæger sier at: "Ingen metode kan uttømme sannheten, og at våre forutsetninger er med på å forme spørsmålene og farge våre svar". De påpeker også at vi i møte med informantene våre ikke vil klare å utelukke

egne tanker og fordommer. Man vil alltid ha bevisste eller ubevisste tanker rundt de fleste tema (Bergsland & Jæger, 2022, s. 30). Dermed er det viktig å reflektere over valg av metode.

Det er avgjørende å kunne ta stilling til forskningens validitet og reliabilitet. Validitet i kvalitative undersøkelser handler om troverdighet og overførbarhet, og om metoden er egnet for å finne ut av det vi ønsker (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Dette har vi gjort ved å stille gjennomtenkte spørsmål som er relevante for problemstillingen. At vi er kritiske over eget arbeid underveis i forskningsprosessen er med på å styrke validiteten (Larsen, 2017, s. 94). Overførbarhet dreier seg om hvorvidt vårt innsamlede materiale fra intervjuene kan ses i likhet og sammenheng med lignende fenomener. Det at vi valgte ut tre informanter fører til at vi ikke får generaliserte resultater, men beskrivelser av det vi har studert (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44).

Ved kvalitative intervju er det også viktig å vurdere materialets reliabilitet. Reliabilitet handler om pålitelighet i lys av forskningens utførelse, det innsamlede materialets pålitelighet, innsamlingsmetode, bearbeidelse, analyse og tolkning av materiale (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). En betydelig faktor for intervjuets utfall kan være at informantene påvirkes av situasjonen eller oss som intervjuer (Larsen, 2017, s. 95). Det at vi valgte informanter vi kjenner kan ha skapt en trygghet i intervjuene og tillit til prosjektet. På den andre siden kan det være en ulempe fordi de kan bli opptatt av å svare “det rette”, og det de tror vi ønsker at de skal svare. Å være nøyaktig i behandlingen av innsamlet data vil også sikre en høyere reliabilitet (Larsen, 2017, s. 95). Vi har vært nøyaktige ved behandling av den innsamlede dataen ved å skille intervjuene fra hverandre, alltid vært to ved utførelse av intervju og transkripsjon og holdt orden i intervjudata.

I forkant av intervjuene sendte vi ut informasjonsskriv til informantene om temaet for intervjuet. Samtidig valgte vi å ikke sende selve intervjuguiden. Vi valgte dette fordi vi ønsket å starte en naturlig tankeprosess i selve intervjuet. Samtidig gir det umiddelbare tanker fra informantenes personlige holdninger og synspunkt. Slik

styrket vi påliteligheten. Funnene fra de tre intervjuene ble sett opp mot faglitteratur. Dette er med på å styrke kvaliteten på gyldigheten (Sando, 2022, s. 89-90).

4.0 Empiri

Vi har delt opp funnene i følgende kategorier: begrepsforståelse, atferdens ringvirkninger, håndtering av atferdstypene og kompetanse og oppmerksomhet. Disse kategoriene er representative for det vi har funnet og relevant for å belyse problemstillingen: *Hvordan opplever barnehagelærere utagerende og innagerende atferd i møte med barn i barnehagen?*

4.1 Begrepsforståelse av utagerende og innagerende atferd

Det første vi spurte om var hva barnehagelærerne tenker på når vi nevner utagerende og innagerende atferd i møte med barn. Om utagerende atferd hadde informantene mye å komme med. De var fremoverlente, tydelige og gav oss utfyllende svar. Alle var samstemte om at det er atferd som kommer til syne gjennom fysiske og verbale uttrykk, som “å kaste ting, rive ned ting, slå og ødelegge”. Det er også vanskelig å roe ned barn som viser utagerende atferd. De poengterte også at det er en atferdstype som er veldig synlig og tar mye plass. Informant 1 beskriver det på denne måten: *“De kan være fysiske og verbale over et følelsesregister som er veldig stort. Sosioemosjonelle vansker kan eventuelt være et finere ord å bruke.”*

Når vi spurte om hva de tenker på når vi nevner innagerende atferd i møte med barn, var de mer nølende, undrende og mindre konkrete i svarene sine, noe som også ga seg uttrykk i et mer passivt kroppsspråk. Informantene sier at det er barn som ikke gjør så mye ut av seg og ofte kan bli glemt. De nevner at det er stille barn som fungerer veldig greit, er lite i konflikt og innretter seg etter barnehagehverdagen. Informant 2 tenkte først og fremst på barn som “gir lite uttrykk”. Hun sier også at det er barn som kan gi deg følelsen av at de ikke vil ha noe med deg å gjøre og at du som voksen kan føle deg avvist. Informant 3 sa at hun ikke var særlig kjent med begrepet innagerende atferd. Samtidig sa hun at hun tenkte på barn som trekker seg mer inn i seg selv.

4.2 Opplevde ringvirkninger

Hva er det ved denne atferden som utfordrer deg? spurte vi. Det som er utfordrende ved den utagerende atferden er at de opplever det som vanskelig å holde seg rolig, spesielt når de ikke vet årsaken til utageringen. Informant 1 og informant 2 kommer også inn på viktigheten rundt voksenrollen i møte med barna med utagerende atferd. De sier at de må jobbe med seg selv og finne verktøy for å håndtere atferden. Når vi spurte om hva som er utfordrende i møte med barn med innagerende atferd fikk vi som svar at det trigger de mer personlig. De opplever avvisning og manglende respons som ubehagelig.

Vi spurte informantene om atferdstypene påvirker barnegruppen, og i så fall på hvilken måte. Etterfølgende spørsmål var om hvordan atferdstypene påvirker barnet selv. Informantene var enige om at den utagerende atferden påvirker barnegruppen i stor grad. Elementer de nevnte var at barnegruppen veldig ofte må tilpasse seg, barna kan bli redde og ikke ønske samspill med de barna som utagerer. De sier også at en konsekvens for barnegruppen kan være at de går glipp av aktiviteter på grunn av utageringen. Informantene var alle enige om hvordan den utagerende atferden påvirker barnet selv. De mest sentrale poengene til informantene var at barnet selv sitter med dårlig selvfølelse, vanskeligheter med å lære og lite mestringsfølelse. De opplever også at disse barna er sinte og frustrerte både på "innsiden og utsiden". Det påvirker også barnet negativt ved at de ofte går glipp av gode og langvarige vennskap, fordi utageringen kan føre til at de mister, eller ikke får venner.

Informantene mener at den innagerende atferden påvirker barnegruppen, men i liten grad, sammenlignet med den utagerende atferden. Informant 3 poengterer at de andre barna kan bli usikre om de henvender seg til et barn som de ikke oppnår kontakt og dialog med. De er derimot tydelige på at dette er en atferdstype som påvirker barnet selv i stor grad. Informant 1 sier "*Jeg tenker jo at det er de samme signalene som hos de barna med utagerende atferd, dårlig selvfølelse og får ikke ting til*". Det kommer også frem at en negativ påvirkning for barnet er at de ikke blir sett og får lite oppmerksomhet.

4.3 Håndtering av atferdstypene

Hvordan barnehagelærere håndterer utagerende og innagerende atferd er avgjørende for hvordan barnet blir møtt. Da vi spurte om deres håndtering av utagerende atferd sa alle at de må være tilgjengelige for barnet og beholde roen: *“Barn som utagerer trenger like mye trøst og omsorg som de som blir utagert til”*, sier informant 1.

Informantene sier at de prøver å forstå barna og hjelpe dem med å benevne følelsene de sitter med. Informant 3 påpeker også at hun er nødt til å være trygg i sine følelser når barnet er ustabil. Hun sier at hun må møte barns følelser og ta de på alvor. På dette spørsmålet og generelt gjennom intervjuet legger informant 2 vekt på voksenrollen. Hun er opptatt av å granske seg selv når utagerende atferd oppstår. Hun stiller da spørsmål til seg selv om hun kan ha møtt barnet dårlig og ikke vært sensitiv nok i møte med barnet. Hun sier også at man i noen tilfeller kan avlede og skjærme barnet som utagerer. Ved at voksne tar barnet vekk og finner på noe annet, vil ikke den utagerende atferden bli så åpenlys, mener informant 2.

Informant 1 og 3 kommer inn på ulike verktøy som de tar i bruk ved utagerende atferd i barnehagen. Noen verktøy og metoder som blir nevnt er samspillmetoden dialog, grønne tanker - glade barn som er ett psykologisk førstehjelp verktøy, arbeid med Stine Sofie stiftelsen og bruk av PLS - Positive læringsspiraler. Informant 2 nevner at de bruker tegn til tale og ASK - Alternativt supplerende kommunikasjon som forebyggende tiltak for at utagerende atferd ikke skal oppstå.

Innagerende atferd håndterer informantene ved å legge til rette for trygge rammer. De er opptatt av at barnehagehverdagen skal være forutsigbar og at det ikke skal legges press på barnet. Det er viktig å lese mimikken og fange signalene som barnet kommer med. Informant 1 sier at for å fange signaler fra barn med innagerende atferd er en nødt til å være på hele tiden. Informant 2 er ærlig om at hun synes denne atferden er utfordrende å håndtere, fordi den kan trigge henne. Hun sier at hun derfor i noen tilfeller må trekke seg ut av situasjonen når hun kjenner at det ikke er noe godt for henne. Da lar noen andre ansatte som er bedre rustet for møtet ta over.

4.4 Kompetanse og fokus

I den avsluttende delen av intervjuet spurte vi informantene om de har kompetansen de trenger for å møte barn med utagerende og innagerende atferd. Vi ba dem om å beskrive kompetansen de har eller eventuelt mangler. Informantene har jobbet i barnehage i mange år og mener de sitter på mye erfaring. Samtidig er de alle samstemte om at man aldri blir utlært. Informant 1 kommer med et poeng: *“Vi trenger å heve kompetansen til barnehagelærere mer på psykologi, og måten å møte barn på og å møte dem på følelsene. Vi trenger mer kompetanse på det. Jeg vet at vi gjør det mye og har jobbet masse med det, men jeg er usikker på hvor mye man får det i utdanningen sin per dags dato. Vi er jo ikke utdannet barnepsykologer”*.

Vi spurte videre om atferdstypene blir tematisert og snakket om blant personalet. Her var alle enige om at det har stort fokus og blir snakket mye om, spesielt på møter. Men i det etterfølgende spørsmålet om atferdstypene blir like mye diskutert, er svaret tydelig. Alle informantene sier at den utagerende atferden blir mest snakket om, fordi den tar mer plass. Avslutningsvis spurte vi informantene om de hadde noe mer de ville tilføye. Her kom informant 3 med en bekymring: *“Det blir mer og mer utfordrende atferd i barnehager. De 5-6 siste årene har jeg opplevd at det er flere og flere som strever med følelsesregulering og at det da blir mer utagerende atferd. Vi ser også økning i den innagerende atferden og at den kan henge sammen med den utagerende atferden. Hvis noen utagerer så kan det føre til at andre barn blir utrygge og innagerer”*.

4.5 Oppsummering av funn

Vi kan oppsummere hovedfunnene med å si at informantene synes det er lettere å snakke om barn med utagerende atferd enn innagerende atferd. De har flere erfaringer med barn med utagerende atferd enn de har med innagerende atferd. Av den grunn har de mer kunnskap og kompetanse om den utagerende atferden. Informantene viser til hvordan atferdstypene påvirker dem på ulike måter og det er tydelig for oss hvorfor én atferdstype får mer fokus enn den andre. Den utagerende atferden tar stor plass og

informantene legger vekt på at denne atferden påvirker barnegruppen og ansatte i større grad enn den innagerende atferden gjør. Samtidig er et av vårt mest interessante funn at informantene opplever at barna med disse to atferdstypene har det svært likt på innsiden og sitter med mange av de samme følelsene.

5.0 Drøfting

Med utgangspunkt i teorien vi har presentert og funnene vi har gjort, skal vi nå trekke tråder mellom de og legge frem det mest relevante basert på problemstillingen vår: *“Hvordan opplever barnehagelærere utagerende og innagerende atferd i møte med barn i barnehagen?”*.

5.1 Forståelsen av begrepene utagerende og innagerende atferd

For å belyse problemstillingen vår vil det være nødvendig å se på informantenes forståelse av begrepene innagerende og utagerende atferd. Informantene ser på utagerende atferd som en atferdstype som tar mye plass og er veldig synlig. De beskriver barn som ødelegger, slår og kan være vanskelig å roe ned. Barn med innagerende atferd beskrives som stille barn som er lite i konflikt og innretter seg godt etter barnehagehverdagen. De påpeker også at det er barn som kan bli glemt fordi de ikke gjør så mye ut av seg. Vi ser at informantenes beskrivelser ligger tett opp til Kinge (2015) og Lund (2019) sin forståelse av begrepene. Vi opplever at informantene fremstiller to atferdstyper som motpoler til hverandre. På den ene siden en atferd som er forstyrrende og utfordrende, og på den andre siden en atferd som er behagelig og usynlig. Denne fremstillingen av atferdstypene kan ses i lys av Lund (2019) sitt utsagn om at den innagerende atferden ofte ligger i skyggen av den utagerende atferden. Forklaringen hun presenterer er at innagerende atferd ikke forstyrrer oss på samme måte som utagerende atferd gjør (Lund, 2019, s. 14). Samtidig som disse atferdstypene kan oppleves som motpoler utad, så er det mye som tyder på at informantene tenker at barna sitter med flere av de samme følelsene på innsiden.

5.2 Hvordan utfordrer atferdstypene barnet og barnegruppen?

Informantene var tydelige på at barna selv påvirkes i negativ forstand av den utagerende og innagerende atferden. Dårlig selvfølelse og lite mestringsfølelse er informantenes opplevelse av hvordan barn med utagerende atferd har det inni seg. Videre poengterer de at barna kan ha utfordringer med å lære, slite med å få seg venner og ta vare på vennskap. Innagerende atferd påvirker barnet negativt på samme måte, mener informant 1. Hun sa *“Jeg tenker jo at det er de samme signalene som hos de barna med utagerende atferd, dårlig selvfølelse og får ikke ting til”*. Tanken informant 1 deler ligner på Lund (2019) sitt syn på likhetene ved atferdstypene. Likhetstrekkene Lund viser til er ensomhet, utfordringer med å etablere vennskap, hindrer optimal læring og en atferd som utfordrer omgivelsene (Lund, 2019, s. 30). At barn med disse atferdstypene kan kjenne på ensomhet, tenker vi at kan sees i lys av utfordringene de kan ha med å etablere vennskap.

Vennskap er viktig for at barna skal kjenne på samhold og tilhørighet. Informantene sa at barn med utagerende atferd har en tendens til å “bruke opp” vennene sine. På den andre siden sa de at barn med innagerende atferd har vanskeligheter med å etablere vennskap i det hele tatt. Vi tenker at det kan være utfordrende fordi andre barn kan oppleve at relasjonen ikke gir dem noe. Å gå glipp av vennskap kan få konsekvenser for barns selvbilde (Barsøe, 2010, s.25). Vi tenker at selvbildet vil bli svekket om de blir avvist og ikke føler seg velkomne i sosiale situasjoner med andre barn. Avvisning gir en følelse av å ikke være god nok og kan igjen føre til at man tviler på seg selv og sine egenskaper. Slik vi ser det så er det to atferdstyper som avviker fra det som er forventet av andre barn og av den grunn blir de mindre ønsket som venner og lekekamerater enn andre. Ensomhet vil av den grunn være en konsekvens av manglende gode relasjoner og vennskap. Når man går glipp av vennskap og gode relasjoner vil det påvirke utviklingen av barnets sosiale kompetanse. Lamer (2014) sier at sosial kompetanse handler om å mestre samspill med andre. Videre påpeker hun at det ikke er en medfødt egenskap, men noe som utvikles gjennom øvelse (Lamer, 2014, s. 8-10). Slik vi ser det vil barn med utagerende og innagerende atferd ha et dårligere grunnlag for utviklingen av sosial kompetanse. Ogden (2022, s. 210)

påpeker at de vil få færre erfaringer i sosiale relasjoner med andre barn fordi de har vansker med å etablere og vedlikeholde positive relasjoner.

Et funn er at informantene sier at barn med utagerende atferd påvirker barnegruppen i stor grad. Informantene sier at barnegruppen ofte må tilpasse seg og kan gå glipp av aktiviteter på grunn av enkeltbarns utagering. Vi undrer oss over hva som er grunnen til dette. Kan det handle om manglende kompetanse, stramt tidsskjema, få ressurser, underbemanning eller at man rett og slett velger den letteste utvei som er å avlyse aktiviteter? Som vist til i artikkelen til Nilsen og Hanssen (2022) står det at manglende bemanning og høyt sykefravær setter stort press på de ansatte da de kan oppleve at krav og forventninger i jobben oppleves uoppnåelige etter forholdene. Om man skal avlyse aktiviteter på grunn av utagerende atferd så vil atferden etter hvert være det som styrer avdelingen og bestemmer hva man får gjort og ikke. Slik vi ser det er det derfor viktig at ansatte mestrer håndteringen av utagerende atferd i ulike situasjoner. I motsetning til utagerende atferd sa informantene at barn med innagerende atferd påvirker barnegruppen i svært liten grad. Noe informant 3 påpeker er at barn kan bli usikre dersom de henvender seg til barn de ikke oppnår kontakt og dialog med. Vi tenker at det da er lett for barna å ignorere og overse barn som ikke gir respons, fordi det kan være ubehagelig. Her har ansatte et stort ansvar med å fange det opp og veilede barna inn i sosiale relasjoner.

5.3 De vanskelige følelsene

Informantene synes det kan være vanskelig å møte barn med utagerende og innagerende atferd i barnehagen. Ved utagerende atferd synes informantene at det er utfordrende med den fysiske utageringen og det å holde seg rolig i situasjonen. Møte med innagerende atferd synes informantene at kan trigge dem mer personlig, og at de opplever avvisning og manglende respons som ubehagelig. Gjennom våre funn oppfatter vi at informantene synes det er enklere å håndtere fysiske utageringer som slag, spark og høyt støynivå, i motsetning til avvisning og barn som ikke svarer. På bakgrunn av dette kan det se ut som at informantene opplever den utagerende atferden som fysisk utfordrende, mens den innagerende atferden utfordrer mer psykisk.

Informant 3 påpekte at det er viktig å være trygg i egne følelser når barnet er emosjonelt ustabil. Utfordringen i møte med utagerende atferd er å beholde roen. Det vil si at det informantene synes er utfordrende, også er løsningen for å håndtere atferden på en best mulig måte. Om ansatte klarer å holde roen og være stabil i sine følelser så vil et godt grunnlag legges for best mulig håndtering av atferdstypen. En annen måte å håndtere utagering på beskriver informant 2 når hun i noen tilfeller avleder og skjerner barn som utagerer, ved å ta barnet vekk og finne på noe annet. Det er lett å forstå behovet for å roe ned en situasjon med utagering, spesielt i en hverdag preget av tidspress (Nilsen og Hanssen, 2022), men å avlede er å flytte fokus fra barnets følelser og det motsatte av å vise anerkjennelse, som Kinge anbefaler (2015). Videre skriver hun at det kan være tidsbesparende å investere i noen tilstedeværende minutter, for å hindre eskalering av atferden (Kinge, 2015, s. 61). Vi oppfatter at informant 2 til tider velger strategien med å avlede, mulig på grunn av manglende tid og ressurser. På grunn av manglende tid kan barnehagelærere være tvunget til å ta raskeste løsning istedenfor den som kan være mest gunstig i lengden.

For informantene var det viktig å legge til rette for trygge rammer i møte med barn med innagerende atferd i barnehagen. Ettersom informantene forteller at innagerende atferd trigger på et personlig plan, er det grunn til å spørre om de klarer å tilrettelegge for trygge rammer for barna. Som vist til i 2.3 sier Barsøe (2010) at når barn gir en oppfatning av at de ikke ønsker kontakt, er det noe som bør vekke bekymring hos ansatte. Samtidig bekymrer vi oss for at barnets behov for støtte og veiledning muligens havner i skyggen av barnehagelærernes personlige ubehag. Som tidligere nevnt sier Lund (2019) at innagerende atferd kan bli oversett og ignorert, både bevisst og ubevisst (Lund, 2019, s. 26). Vil det si at barnehagelærere i noen tilfeller tar et bevisst valg om å overse og ignorere atferden for å skjermes seg selv for ubehag? I noen tilfeller trigger den innagerende atferden informant 2 i såpass stor grad at hun må trekke seg unna. Da lar hun noen som er bedre rustet i møte med atferden ta over, for at barnet skal bli møtt best mulig. At informant 2 føler seg avvist fører ubevisst til at hun selv gir barnet en avvisning, ettersom at hun forlater barnet og situasjonen. Hennes intensjoner står dermed ikke i stil til resultatet som oppstår. Når avvisningen

kan oppleves så ubehagelig og krevende for de voksne, er det umulig å forestille seg hvor vondt det er for barna å bli avvist av de som skal være deres trygghet og støtte. Klarer man ikke å møte barn med innagerende atferd, oppnås ikke rammeplanens mål om å “være lydhør for barns uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet”. For å imøtekomme barn med innagerende atferd sier informantene at det er viktig å lese mimikken deres og fange opp signaler barnet kommer med. Samtidig sier Barsøe (2010) at barn med innagerende atferd ofte kan ha et mimikkfattig ansikt (Barsøe, 2010, s. 30-32). Dette fører til at det kan være vanskelig å lese og tolke barna med innagerende atferd. Da vil det være ekstra viktig å være påskrudd hele tiden, slik som informant 1 poengterer.

Som vist til i 2.2 skriver Nilsen og Hanssen (2022) i sin artikkel at barnehagelæreres møte med utagerende atferd kan over tid være energitappende og føre til at de er i konstant beredskap. Dette kan medføre stress og utmattelse og være svært belastende over tid (Nilsen & Hanssen, 2022). Om barnehagelærere bruker mye tid og energi på å møte barn med utagerende atferd, kan det resultere i mindre krefter til å møte barna med innagerende atferd. Vi tenker at barnehagelærere i flere tilfeller velger å prioritere den utagerende atferden først ettersom at den preger omgivelsene i størst grad. Denne prioriteringen forstår vi at kommer i første rekke, samtidig som det kan føre til at man glemmer eller ignorerer håndteringen av den innagerende atferden etterpå. Slik prioritering av atferdstypene gjenspeiles på ny i Lund (2019) sin uttalelse om at innagerende atferd ligger i skyggen av den utagerende atferden, ettersom at den ikke forstyrrer oss på samme måte (Lund, 2019, s.14).

5.4 Hvordan bruker barnehagelærere sin kompetanse i møte med barnas atferd?

Barnehagen som organisasjon er under stadig endring. Av den grunn er det viktig at ansatte er tilpasningsdyktige og klarer å heve kompetansen sin, i tråd med samfunnets utvikling og forventninger. Informantene opplever selv at de sitter på mye kompetanse og erfaringer gjennom mange år i yrket. Samtidig er de tydelige på at man aldri blir utlært. Dette ser vi på som gode refleksjoner for å utvikle kompetansen og holde følge

med samfunnets krav. Informant 1 kom med et interessant utsagn om at barnehagelærere trenger å heve kompetansen mer på psykologi, og å møte barna på følelsene. Hun har tidligere i intervjuet nevnt at hun ofte tar i bruk psykologiske verktøy, som “Grønne tanker - glade barn” i møte med barn med utagerende atferd. Hun mener at gode verktøy kan gjøre henne mer rustet i møte med atferdstypen. Holt og Madsen (2019) viser til den kritiske siden ved bruk av psykologiske verktøy i møte med ulike atferdstyper. De stiller seg kritisk til at man skal oppmuntre barn til å justere tankesettet sitt, uten å se på bakenforliggende faktorer som kan være årsaken til at atferden fremtrer. De poengterer at psykologiske verktøy kan formidle at det er barnet selv som må endre seg, ikke mennesker, organiseringen eller pedagogikken rundt barna (Holt & Madsen, 2019, s. 49). Vi har forståelse for at barnehagelærere kan oppleve at de trenger å støtte seg til tilgjengelige ressurser. Samtidig er Holt og Madsen (2019) sine kritiske refleksjoner viktige. Vi er bekymret for at det kan bli for høyt fokus på å “finne feilen i barnet”, istedenfor å granske omgivelsene barnet lever i. Vi støtter oss til det Lund (2019) sier om at atferdsproblemer oppstår ikke i det enkelte barnet, men i møte med kulturer, i samspill, i kommunikasjonssvikt og i forventninger som brister (Lund, 2019, s. 104). Når man skal vurdere pedagogiske programmer og psykologiske verktøy i barnehagen er det viktig å alltid ha de fem grunnleggende elementene i anerkjennelsen i fokus, spesielt forståelse. Det skal vises forståelse for at barns atferd kan være et resultat av sviktende omgivelser.

Informant 2 forteller at gjennom hennes arbeidserfaring har hun møtt få barn med innagerende atferd. Som vist til resulterer dette i at hun i noen tilfeller trekker seg unna ubehagelige situasjoner i møte med innagerende atferd. Å unngå å forholde seg til innagerende atferd som informant 2 forteller om kan handle om manglende kompetanse, men det kan også handle om egne uarbeidet følelser. At informant 2 unngår å møte barn med innagerende atferd kan føre til at hun ikke får videreutviklet og forbedret sin kompetanse. Om vi ikke utvikler oss selv og setter egne følelser til side, vil vi aldri bli bedre på å mestre ulike situasjoner.

5.5 Vår opplevelse av intervjuene og den økende atferdsproblematikken

Etter gjennomførte intervju satt vi igjen med en følelse av at informantene ubevisst gjenspeiler atferdstypene de snakker om. Ved spørsmål knyttet til den utagerende atferden var informantene kroppslig engasjerte, fremoverlente og snakket mye, høyt og tydelig. Dette står i stil til hvordan de beskriver barna med utagerende atferd. Trekkene minner om atferdstypen ettersom den tar mye plass, kan være høylytt og full av energi. På den andre siden møtte vi et annerledes kroppsspråk da vi snakket om innagerende atferd. Informantene var tilbakeholdne og blikket vandret mer rundt i rommet. Da de svarte på spørsmålene våre var de utydelige, nølende, og snakket sakte og rolig. Å være nølende, ha avvikende blikk og et kroppsspråk som utstråler usikkerhet er kjennetegn ved den innagerende atferden de beskriver. Vi synes det er interessant at alle informantene selv speiler atferdstypene de beskriver gjennom intervjuene.

Ved spørsmål om atferdstypene blir tematisert i barnehagen, kom det tydelig frem at atferdsutfordringer blir mye snakket om blant personalet. Samtidig var de samstemte om at hovedfokuset var på den utagerende atferden. Dette gjenspeiler mengden informasjon de kunne gi oss om de ulike atferdstypene i intervjuene. Vi tenker at det man diskuterer mest i personalgruppen, vil bli det man kan mest om og har øynene festet i. En annen grunn til at atferdstypene blir tematisert i barnehagen er fordi de opplever en økning av barn med utagerende og innagerende atferd. Informant 3 ytrer sin bekymring over utviklingen, og drøfter muligheten for at den innagerende atferden kan henge sammen med den utagerende atferden. Hun undrer seg over muligheten for at utagering kan føre til utrygghet i barnegruppen, noe som kan resultere i innagerende atferd. Vi synes at informant 3 sin tanke om at barna kan påvirke hverandre er spennende. Samtidig tenker vi at det også er viktig å vende blikket mot omgivelsene og ansattes tilnærming. Denne økningen av utagerende og innagerende atferd i barnehager legger et større press på barnehagelærere enn før. Informantene utfordres av atferdstypene daglig, men atferden er først og fremst utfordrende for barnet selv.

6.0 Avsluttende kommentar

Avslutningsvis ønsker vi å oppsummere det vi har drøftet for å belyse problemstillingen vår: *Hvordan opplever barnehagelærere utagerende og innagerende atferd i møte med barn i barnehagen?*. Vi opplevde at informantene våre hadde kjennskap til begrepene utagerende og innagerende atferd, gjennom mange års erfaring i yrket. Samtidig var de tryggere i møte med barn med utagerende atferd, og hadde betraktelig flere erfaringer med denne atferdstypen.

Barn med utagerende og innagerende atferd har ulike væremåter og uttrykker seg svært forskjellig i barnehagehverdagen. Det er atferdstyper som oppfattes som motpoler. De kan oppfattes som motpoler fordi den ene atferdstypen påvirker omgivelsene i stor grad og den andre i svært liten grad. Gjennom våre funn kommer det frem at informantene opplever at barn med disse atferdstypene på mange måter har det veldig likt på innsiden. Atferdstypene utfordrer omgivelsene, og av den grunn kan barna ha vanskeligheter med å etablere vennskap. Ved å ikke oppleve gode relasjoner og vennskap i barnehagen kan barna få dårlig selvfølelse, føle seg avvist og kjenne på ensomhet (Lund, 2019, s. 30). En annen konsekvens av å ikke få seg gode venner i barnehagen er at barna ikke får utviklet sin sosiale kompetanse, på lik linje som andre. Barn med atferdstyper som avviker fra forventningene kan andre barn oppleve som vanskeligere å danne relasjoner til. På lik linje som barnehagelærerne kan barna også kjenne på et fysisk og psykisk ubehag i møte med barn med utagerende og innagerende atferd.

Barnehagelærere skal være tilstedeværende voksne som møter barns følelser. Det er våre holdninger, innlevelse og forståelse av ulike barns behov som vil være avgjørende for om barn med utagerende og innagerende atferd føler seg anerkjent eller ikke (Kinge, 2015, s. 93). Ett av våre funn tydeliggjør viktigheten av å være trygg i egne følelser i møte med barn med utagerende og innagerende atferd. Det er avgjørende at man som barnehagelærer beholder roen i de utfordrende situasjonene man kan stå i. Om man selv er emosjonelt ustabil i møte med barn med utagerende og innagerende atferd så kan barnas uttrykk eskalere og reaksjoner kan forsterkes i en negativ retning. Dette er noe vi tar med oss videre som kommende barnehagelærere.

Gjennom arbeidet med temaet i bacheloroppgaven ser vi betydningen av å snakke om følelser blant personalet. Ved å snakke om følelser bevisstgjør vi både egne og andres følelser. Dermed vil en åpen dialog om følelser styrke oss i krevende situasjoner i møte med barn med utagerende og innagerende atferd.

Utagerende atferd tar mye plass i barnehagehverdagen og krever stort fokus fra de ansatte. Dette resulterer i at barn med innagerende atferd blir mindre prioritert og håndtert. Barnehagelærere står i en tidsklemme som skaper utfordringer med å klare å møte alle barns behov (Nilsen & Hanssen, 2022). I noen tilfeller vil tilstedeværende minutter for å møte barnas følelser være vanskelig å oppnå. Informantene sier at de til tider dessverre må avlede barn og avlyse aktiviteter på grunn av utagerende atferd. Samtidig viser de et tydelig ønske om å alltid kunne møte alle barn på følelsene og bruke de ekstra minuttene som trengs. Ettersom atferdstypene først og fremst er utfordrende for barnet selv, er det avgjørende at barnehagelærere alltid har barns beste i fokus. Det er jobben vår å løfte alle barn opp og frem, og derfor må vi sette barns følelser fremfor våre egne.

Referanseliste

Barsøe, L. (2010). *Ville og stille barn i barnehagen: veier ut av låste atferdsmønstre*.

Kommuneforlaget

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H.

Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 15-50).

Cappelen Damm Akademisk.

Fangen, K. (2022, 06. september). *Kvalitativ metode*. De nasjonale forskningsetiske

komiteene. <https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/metoder/kvalitativ-metode/>

Folkman, M-L. (1999). *Utagerende og innadvendte barn*. Pedagogisk forum.

Gyldendal. (u.å.). *Grønne tanker - glade barn*. Hentet 16. april 2024 fra

<https://www.gyldendal.no/faglitteratur/psykologi/generell/gronne-tanker-glade-barn/p-10015762-no/>

Holt, I. & Madsen, O, J. (2019). Selvhjelpsverktøyet psykologisk førstehjelp. I M.

Pettersvold & S. Østrem (Red.), *Problembarna: manualer og metoder i*

barnehage, skole og barnevern (s. 37-56). Cappelen Damm Akademisk.

Kennair, L. E. O. (2022, 15. september). *Atferd*. Store norske leksikon.

<https://snl.no/atferd>

Kinge, E. (2015). *Utfordrende atferd i barnehagen*. Gyldendal

- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode: Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode* (2. utg). Fagbokforlaget
- Lund, I. (2019). *Det stille atferdsproblemet: Innagerende atferd i barnehage og skole*. Fagbokforlaget
- Malt, U. (2019, 16. desember). *Utagering*. Store norske leksikon. <https://snl.no/utagering>
- Nilsen, H. M. & Hanssen, N. B. (2022, 5. oktober). Barn med utagerende atferd - i samfunnsmaskineriets tidsklemme. *Utdanningsforskning*. <https://utdanningsforskning.no/artikler/2022/barn-med-utagerende-atferd---i-samfunnsmaskineriets-tidsklemme/>
- Ogden, T. (2022). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge* (2. utg). Gyldendal
- Sando, S. (2022). Fra nysgjerrighet til vitenskap. I M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 66-92). Cappelen Damm Akademisk.

Vedlegg

Vedlegg 1:

Informasjonsskriv om forskningsprosjekt

Hei. Ønsker du å delta som informant gjennom intervju til vår bacheloroppgave? I dette skrivet vil du få informasjon om formålet med oppgaven og hva din deltakelse innebærer.

Problemstilling:

“Hva opplever barnehagelærere som utfordrende atferd i møte med barn?”

Formål:

Forskningsprosjektet vårt dreier seg om utagerende og innagerende atferd i barnehagen og hvordan den oppleves for barnehagelærere. Dette er noe vi syns er et spennende og aktuelt tema. For å besvare problemstillingen ønsker vi å gjennomføre kvalitative intervjuer med barnehagelærere. Intervjuene vil bli gjennomført med to studenter og hvor du er informant. Slik kan vi innhente verdifull informasjon som kan være med på å belyse problemstillingen.

Målet med forskningen er å få et dypere innblikk i hva barnehagelærere opplever som utfordrende ved utagerende og innagerende atferd i barnehagen. Vi ønsker å belyse at det finnes ulike former for utfordrende atferd. Det kan være atferd som er utfordrende på hver sin kant. Hva er det med atferden som er utfordrende for deg som ansatt i barnehagen og hvordan oppleves det for barna? Visse typer atferd kan oppleves utfordrende for ansatte, og i mange tilfeller også for barnet selv. Noen atferdsutfordringer er vi kanskje mer vant til, og av den grunn også bedre på å håndtere og møte enn andre.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i forskningsprosjektet innebærer et intervju sammen med oss to studenter og deg som informant. I intervjuet vil vi stille spørsmål om utagerende og innagerende atferd. Og hvordan disse atferdstypene oppleves som utfordrende i møte med barn.

Anonymitet:

Du kan ikke identifiseres i datamaterialet og er anonym. Vi vil bare bruke opplysningene du gir oss til formålet vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun vi to studenter som kommer til å ha tilgang til innsamlet data. Lydopptaket vil bli lagret på passordbeskyttet PC, og vil bli slettet etter transkripsjon. Vi bytter ut navn og kontaktopplysninger med en kode, som ikke kan spores og gjenkjennes i den skriftlige teksten.

Det er frivillig å delta:

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg om du velger å ikke delta.

Hva skjer med opplysningene etter at oppgaven er levert?

Når oppgaven er ferdigstilt, levert og godkjent vil alle lydopptak og notater slettes. Vi skal levere bacheloroppgaven vår 23.mai. Oppgaven har en sensurtid på 3 uker.

Tid:

I vår intervjuprosess ønsker vi å intervju 3 barnehagelærere som jobber på en storbarnsavdeling. Vi tar høyde for at det er travle barnehagehverdager og vil være fleksibel på intervjutidspunkt. Lengden på intervjuet vil være mellom 45 min - 1 time.

Kontaktopplysninger:**Personverntjeneste fra Sikt**

Telefon: 73984040

Mail: Personverntjenester@sikt.no

Personvernombud ved Høgskulen på Vestlandet

Trine Anikken Larsen

Telefon: 55587682

Mail: Trine.anikken.larsen@hvl.no

Veileder:

Om det er noe mer dere lurer på angående forskningsprosjektet, er det bare å kontakte oss.

Studenter:

Samtykkeerklæring

Jeg har lest og forstått informasjonen om dette forskningsprosjektet, og fått mulighet til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til

Å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine svar oppbevares og behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signatur av informant, sted og dato)

Vedlegg 2

Intervjuguide

Bakgrunnsinformasjon

1. Alder og kjønn
2. Hva er din utdanning og nåværende stilling i barnehagen?
3. Hva er din yrkeserfaring og hvor lenge har du jobbet i barnehage?
4. Hvilken aldersgruppe jobber du med i barnehagen i dag?

Utagerende atferd i barnehagen (del 1)

5. Hva tenker du på når vi nevner utagerende atferd i møte med barn?
6. Hva gjør den utagerende atferden utfordrende for deg?
7. Hvordan håndterer du denne atferden?
8. Opplever du at den utagerende atferden påvirker barnegruppen? I så fall på hvilken måte?
9. Hvordan opplever du at denne atferden påvirker barnet selv?
10. Erfarer du at det er tilfeldig når utagerende atferd oppstår eller er det situasjonsbetinget?
11. Hva er det viktigste du kan gjøre i møtet med barn med utagerende atferd?

Oppsummering av intervjuet så langt

Nå har vi snakket om utagerende atferd i barnehagen og hvordan og hvorfor denne atferden kan oppleves utfordrende. Samtidig finnes det også andre typer atferd som kan oppleves utfordrende i møte med barn i barnehagen. Videre i intervjuet så vil vi se nærmere på den innagerende atferden og hvordan denne type atferd oppleves.

Innagerende atferd i barnehagen del 2

12. Hva tenker du på når vi nevner innagerende atferd i møte med barn?
13. Hva gjør den innagerende atferden utfordrende for deg?
14. Hvordan håndterer du denne atferden?

15. Opplever du at den innagerende atferden påvirker barnegruppen? I så fall på hvilken måte?
16. Hvordan opplever du at denne atferden påvirker barnet selv?
17. Erfarer du at det er tilfeldig når innagerende atferd oppstår eller er det situasjonsbetinget?
18. Hva er det viktigste du kan gjøre i møtet med barn med innagerende atferd?

Avslutning

19. Har du den kompetansen du trenger for å møte de atferdene vi har snakket om i dag?
Beskriv hvilken kompetanse du har, eller mangler i denne sammenhengen.
20. Er utagerende og innagerende atferd noe som blir tematisert og snakket om blant personalet, i f.eks møter ?
21. Blir de to atferdstypene like mye tematisert og diskutert i personalgruppen?
22. Er det noe mer du ønsker å tilføye?